

Citation:

D.J. Wolfson, Levensbericht C. Goedhart, in:
Levensberichten en herdenkingen, 1993, Amsterdam, pp. 29-32

Levensbericht door D.J. Wolfson

Cornelis Goedhart

11 mei 1918 – 18 februari 1992



Cornelis Goedhart

Cees Goedhart, die ons op 18 februari 1992 ontviel, was een van die zeldzame talenten die een eminente wetenschappelijke loopbaan wist te combineren met een glanzende maatschappelijke carrière, zonder dat het één onder het andere leed. Integendeel, zijn vruchtbare leven en werken bewijst hoezeer een zorgvuldige, integer bewaakte kruisbestuiving van economische wetenschap en praktische betrokkenheid bij de economische politiek beide werelden tot voordeel kan strekken.

Goedhart werd op 11 mei 1918 te Rotterdam geboren, waar hij ook zijn schooltijd doorliep, en studeerde aan de toenmalige Nederlandse Economische Hogeschool. Direct na zijn kandidaats bleek het bloed al te kruipen waar het later zou gaan: hij werd onderzoeksassistent aan het Nederlands Economisch Instituut. In het begin van de Tweede Wereldoorlog kon hij nog doctoraalexamen doen, daarna gebeurden er al gauw twee uiterst belangrijke dingen in zijn leven: op 6 mei 1942 trad hij in het huwelijk met Sara van der Ree, en op 25 oktober van het jaar daarop begon hij aan zijn tweede grote liefde: De Nederlandsche Bank. Zijn huwelijk werd nog verder verrijkt met twee zonen waar hij zeer aan was verknocht. Daar kon de Bank uiteraard niet tegenop, maar toch is ook zij nooit van zijn zijde geweken.

Zijn ster steeg snel, bij de Bank, tot Chef van de prestigieuze studiedienst in 1948. Hij bleef die functie vervullen tot zijn buitengewoon hoogleraarschap in de staathuishoudkunde aan de Universiteit van Amsterdam, dat hem het jaar daarop al op 31-jarige leeftijd werd aangeboden, in 1952 werd omgezet in een ordinariaat. Maar ook daarna zou de Bank een beroep op hem blijven doen, eerst als adviseur, later als lid van de Bankraad, en vanaf 1972 als voorzitter van die raad en Koninklijk Commissaris. Die laatstgenoemde nevenfunctie lag hem het meest na aan het hart, bij al datgene wat hij in ons maatschappelijk leven betekend heeft. In de eerste plaats omdat hij daardoor, als toezichthouder namens de minister van financiën, betrokken bleef bij de toepassing van de geldtheorie in het monetaire beleid, een materie die hem altijd is blijven fascineren, ook toen hij later zijn aandacht meer verplaatste naar de openbare financiën. Maar ook omdat de allure van de Bank, met haar wat eigenzinnige stijl en traditie, hem dierbaar was. Grasduinend in het archief vond ik een onnozel briefje uit 1975 over het verzetten van een vergadering, waarin de directeur-secretaris zijn Koninklijk Commissaris met 'gij' aansprak. Bij zoiets gingen Cees' pretoogjes twinkelen, maar hij speelde het spel mee, met zwier.

In zijn wetenschappelijk werk zijn monetaire vraagstukken altijd een belangrijke plaats blijven innemen. Dat blijkt uit zijn dissertatie over de rentevorming, waarop hij in 1947 met lof promoveerde bij Posthuma, en uit zijn oratie uit 1949 over de neutraliteit van de overheidsschuld. En verder uit tientallen bijdragen op dit terrein in binnen- en buitenlandse tijdschriften en boeken. Maar ook in zijn hoofdwerk, *Hoofdlijnen van de leer der openbare financiën*, dat drie edities

beleefde en waarmee een hele generatie economen is grootgebracht, was zijn monetaire achtergrond herkenbaar, met name in zijn originele behandeling van de belastingafwenteling. Voor dat prachtige boek zou hem in 1978 de Mr. N.G. Pierson-penning worden uitgereikt. In zijn lofrede bij die gelegenheid betrok Hennipman ook een ander aspect van Goedharts grote eruditie: de vruchtbare wijze waarin hij theorieën wist te plaatsen tegen de achtergrond van de geschiedenis van het economisch denken. Dat gold in het bijzonder Nicolaas Pierson, die hij bewonderde om zijn streven naar operationaliteit van de theorie en beleidsrelevantie van de analyse. Hij mocht er dan ook altijd graag op wijzen dat het fraaie portret van Pierson dat de Universiteit van Amsterdam in bezit heeft vanaf de muur van zijn werkkamer een oogje in het zeil hield.

Operationaliteit en beleidsrelevantie, dat zijn altijd kenmerken geweest van zijn wetenschappelijk werk op het brede terrein van de openbare financiën en de theorie van de economische politiek, dat allengs een centrale plaats ging innemen in zijn belangstelling, naast de geldtheorie, die hij altijd trouw zou blijven. Onder zijn intellectuele leiding, als Nestor van het vakgebied, maakte de niet onaanzienlijke Nederlandse traditie in de openbare financiën, die al in de negentiende eeuw was opgebouwd, de transitie door van een bekostigings- en belastingtheorie naar een voldragen economische theorie van de publieke sector. Geavanceerd was daarbij zijn nadruk op de motievenanalyse van het overheidshandelen, en zijn innoverende arbeid op het terrein van de financiële verhouding tussen het Rijk en de lagere overheden. In de theorie van de economische politiek trok hij onder meer de aandacht met zijn scherpzinnige duiding van de instrumenten van de 'économie orienté', met zijn bijdrage aan Hellers OECD-studie over de rol van de begrotingspolitiek in het economisch evenwicht en, wat meer op de hurken, maar daarom niet minder nuttig, door maar liefst vijftientig jaar lang de Miljoenennota te analyseren voor een breder publiek in een roemrucht geworden jaarlijkse bijdrage in *Maatschappij-belangen*.

In zijn gerichtheid op toegankelijkheid en toepasbaarheid van de theorie was hij méér dan een pragmaticus, hij wist gewoon waar het over ging, in theorie en praktijk, en hoefde daar niet moeilijk over te doen. Zijn vermogen om uiterst ingewikkelde zaken helder en beknopt uiteen te zetten in gewoon Nederlands en zijn onderkoelde gevoel voor humor maakten hem een begenadigd docent en een toonaangevende en sfeerbepalende participant in de overlegeconomie. In die laatste capaciteit speelde hij decennia lang een hoofdrol in ons sociaal-economisch bestel, als Kroonlid van de Sociaal-Economische Raad, als voorzitter van de Raad voor de gemeentefinanciën, die hij in ruim vijftientig jaar voorzitterschap voorgoed op de kaart zette, in zijn al genoemde functies bij De Nederlandsche Bank en in tal van andere adviesfuncties. De invloed van zijn altijd zorgvuldig afgewogen oordeel was groot. Overal en altijd gold daarbij dat hij 'nooit naliet om op aimabele wijze van zijn aanwezigheid blijk te geven', zoals president Duisenberg het treffend samenvatte bij zijn afscheid als Koninklijk Commissaris

bij de Bank. Bijzondere vermelding verdient zijn hoofdrol als mede-oprichter en eerste voorzitter van het Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven, waarmee hij de basis legde voor een systematische onafhankelijke analyse van zinn en omvang van de publieke uitgaven in ons land.

Goedharts kwaliteiten en persoonlijkheid hebben veel erkenning gevonden, zowel in wetenschappelijke kring als in ruimer maatschappelijk verband. Ik noemde de Pierson-penning al, als hoogste Nederlandse onderscheiding onder economen. In 1978 werd hij benoemd tot lid van de Akademie. De huldigingsbundels bij zijn vijftienvigjarig hoogleraarschap en bij zijn afscheid als voorzitter van de Raad voor de Gemeentefinanciën getuigen van zowel de breedte als de diepte van de waardering die hij genoot. Bij die laatste gelegenheid, in 1983, werd hij benoemd tot Commandeur in de Orde van Oranje Nassau, nadat hij tien jaar daarvoor al geridderd was in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Maar het meest sprekende huldeblijk, bij deze terugblik, vond ik het Goedhart-nummer, dat het op zijn instigatie opgerichte tijdschrift *Openbare Uitgaven* uitbracht bij zijn afscheid als hoogleraar. Dat was geheel aan zijn werk gewijd, in een formule waarin zijn belangrijkste publikaties opnieuw werden besproken door zijn vakgenoten. Herlezing van wat Holtrop, Zijlstra, Pen en de anderen daar te zeggen hebben over zijn invloed op het economisch denken en doen in ons land en daarbuiten deed mij opnieuw beseffen wat een voorrecht het is geweest het vak van deze man geleerd te hebben.